

Article Arrival Date
29.10.2025

Article Published Date
20.12.2025

Cinsel İşlev Bozukluğu Olan Eşlerde Bağlanma Stilleri ve Evlilik Uyumu: Literatür İncelemesi

Attachment Styles and Marriage Adjustment in Spouses with Sexual Dysfunction: A Literature Review

Serkan NACAĞ¹, Fatma Ebru İKİZ²

¹Serkan NACAĞ, Çanakkale Onsekizmart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Davranış Bilimleri Anabilim Dalı, Orcid: 0000-0008-9464-2747

²Prof. Dr. Fatma Ebru İkiz, Dokuz Eylül Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, Orcid: 0000-0003 4381-1658

Özet

Bu çalışma, cinsel işlev bozukluğu yaşayan bireylerde bağlanma stilleri ile evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi inceleyen mevcut literatürü sistematik biçimde değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Cinsel işlev bozuklukları, bireyin cinsel yanıt döngüsünde istek, uyarılma, orgazm veya ağrı evrelerinde ortaya çıkan kalıcı ve tekrarlayıcı bozulmalar olarak tanımlanmakta; yalnızca fizyolojik süreçleri değil, psikolojik ve ilişkisel dinamikleri de önemli ölçüde etkilemektedir. Bağlanma kuramı, bireyin erken dönem ilişkilerinde geliştirdiği duygusal bağlanma örüntülerinin yetişkinlikteki romantik ilişkiler, cinsel doyum ve evlilik uyumunda belirleyici olduğunu öne sürmektedir. Literatürde yapılan çalışmalar, özellikle kaygılı ve kaçınan bağlanma stillerine sahip bireylerin cinsel işlev bozukluğu yaşama olasılığının daha yüksek olduğunu, bu durumun da evlilik doyumu ve duygusal yakınlık düzeyini olumsuz etkilediğini göstermektedir. Güvenli bağlanma stiline sahip eşlerde ise iletişim, duygusal paylaşım ve cinsel uyumun daha sağlıklı sürdüğü belirtilmektedir.

Elde edilen bulgular, cinsel işlev bozukluklarının yalnızca bireysel bir problem değil, çift ilişkilerinin bütününe etkileyen bir süreç olduğunu ortaya koymaktadır. Sonuç olarak, bağlanma stilleri ve evlilik uyumu arasındaki etkileşim, cinsel işlev bozukluklarının anlaşılmasında ve tedavi yaklaşımlarının planlanmasında önemli bir kavramsal çerçeve sunmaktadır. Bu bağlamda, literatür bulguları psikoterapötik müdahalelerde hem cinsel işlevin hem de ilişkisel bağlanmanın birlikte ele alınmasının, çiftlerin uyumunu ve genel yaşam doyumunu artırabileceğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Cinsel işlev bozukluğu, bağlanma stilleri, evlilik uyumu, cinsel doyum, psikososyal etkileşim

Abstract

This study aims to systematically evaluate the existing literature examining the relationship between attachment styles and marital adjustment in individuals experiencing sexual dysfunction. Sexual dysfunctions are defined as persistent and recurrent disruptions that occur during the desire, arousal, orgasm, or pain phases of an individual's sexual response cycle, significantly impacting not only physiological processes but also psychological and relational

dynamics. Attachment theory posits that the emotional attachment patterns developed in an individual's early relationships are a determining factor in adult romantic relationships, sexual satisfaction, and marital adjustment. Studies in the literature indicate that individuals with anxious and avoidant attachment styles are particularly likely to experience sexual dysfunction, negatively impacting marital satisfaction and emotional intimacy. In contrast, communication, emotional sharing, and sexual adjustment are reported to be more healthy in partners with a secure attachment style.

The findings reveal that sexual dysfunctions are not merely an individual problem but a process that affects the entire couple relationship. In conclusion, the interaction between attachment styles and marital adjustment provides an important conceptual framework for understanding sexual dysfunction and planning treatment approaches. In this context, literature findings suggest that addressing both sexual function and relational attachment in psychotherapeutic interventions can improve couples' adjustment and overall life satisfaction.

Keywords: Sexual dysfunction, attachment styles, marital adjustment, sexual satisfaction, psychosocial interaction

1. GİRİŞ

Cinsel sağlık, yalnızca hastalık veya işlev bozukluğunun yokluğu olmayıp fiziksel, duygusal ve sosyal iyi oluş halini kapsayan çok boyutlu bir sağlık alanıdır; bu nedenle cinsel işlev sorunları hem bireysel hem de ilişkisel düzeylerde geniş etkiler üretebilir (Dünya Sağlık Örgütü, 2002/2010). Cinsel işlev bozuklukları; düşük cinsel istek, uyarılma sorunları, orgazm güçlüğü ve ağırlı ilişki gibi alt tipleri içeren, sürdürücü ve bireyde belirgin sıkıntı yaratan durumlardır ve hem biyolojik hem de psikososyal belirleyicilerle ilişkilidir.

Bağlanma kuramı, erken çocukluk ilişkilerinde oluşan bağlanma örüntülerinin yetişkin romantik ilişkilere, duygusal düzenlemeye ve yakınlık/mahremiyet kurma biçimlerine doğrudan etkide bulunduğunu öne sürer; güvenli, kaygılı ve kaçınmacı bağlanma stilleri yetişkin ilişkilerinde farklı uyum profilleriyle bağlantılıdır. Bu bağlamda bağlanma stilleri, kişinin partneriyle duygusal yakınlık kurma, güven inşa etme ve cinsel iletişim süreçlerini belirleyerek cinsel işlev ve doyum üzerinde belirleyici bir rol oynayabilir. Literatürde, hem kaygılı hem de kaçınmacı bağlanma stillerinin daha düşük cinsel doyum ve daha yüksek cinsel işlev sorunları ile ilişkili olduğu gösterilmiştir.

Evlilik/partner uyumu kavramı, eşler arası tatmin, iletişim kalitesi, çatışma çözümü ve ortak yaşam uyumunu kapsayan çok boyutlu bir yapıdır ve cinsel uyum bu yapının önemli bileşenlerinden biridir. Araştırmalar, cinsel işlev bozukluğu olan çiftlerde evlilik uyumunun genellikle olumsuz etkilendiğini; bunun hem hasta bireyin hem de partnerin ilişki doyumunda azalmaya yol açtığını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla cinsel işlev bozuklukları ile evlilik uyumu arasındaki ilişki, klinik ve toplumsal boyutları olan bir sorun olarak değerlendirilmektedir.

Bağlanma stilinin, cinsel işlev bozukluğu ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi açıklamada olası bir mekanizma veya aracı rolü olduğu çeşitli çalışmalarda tartışılmıştır. Örneğin, bağlanma stilinin beden algısı, duygusal yakınlık kurma ve iletişim becerileri aracılığıyla cinsel tatmin ve evlilik uyumunu etkileyebileceği; ayrıca evlilik uyumunun cinsel işlev üzerindeki dolaylı etkilerinde bağlanma stilinin belirleyici olabileceği öne sürülmüştür (Bacalhau ve ark., 2020; Mohammadi ve ark., 2016). Bu nedenle bağlanma örüntülerinin değerlendirilmesi, yalnızca bireysel terapötik ilişkinin (psikoterapi) değil, çift terapilerinin de hedef ve yöntem belirlemesinde önem taşır.

Türkiye bağlamında yapılan ampirik çalışmalar ise cinsel işlev ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiye destek verir niteliktedir; yerel örneklemelerde cinsel işlev bozukluğu olan bireylerin çift ilişkilerinde daha düşük uyum ve cinsel tatmin bildirdikleri; ayrıca kişilik ve bağlanma değişkenlerinin evlilik uyumunu yordamada anlamlı olduğu gözlemlenmiştir (Öztürk, 2020; Yılmaz Karaman ve ark.,2021). Bu bulgular, uluslararası literatürle paralel olarak bağlanma, cinsel işlev, evlilik uyumu üçgeninin hem klinik değerlendirme hem de müdahale planlaması için merkezi bir çerçeve sunduğunu göstermektedir.

Bu çalışmanın amacı, literatür taraması yöntemiyle cinsel işlev bozukluğu olan eşlerde bağlanma stillerinin evlilik uyumu ile ilişkisini sistematik biçimde derlemek ve mevcut ampirik bulgular üzerinden kavramsal bir model önerisi geliştirmektir. Bu çerçevede; bağlanma stillerinin cinsel işlev üzerinde nasıl bir etkisi olduğu, evlilik uyumunun cinsel işlevle ilişkisi ve aracı olma potansiyeli, Türkiye ve uluslararası literatür arasındaki benzerlikler ve boşluklar incelenecektir. Çalışma, hem klinik uygulamada çift odaklı müdahalelerin gerekçelendirilmesine hem de gelecekte yapılacak ampirik araştırmalar için hipotez üretilmesine katkı sağlamayı hedeflemektedir.

1.1. Problem Durumu

Cinsel işlev bozuklukları, bireylerin biyopsikososyal bütünlüğünü etkileyen, hem fiziksel hem psikolojik hem de ilişkisel boyutları olan önemli bir halk sağlığı sorunudur (Bancroft, 2009; Dünya Sağlık Örgütü, 2010). Kadınlarda ve erkeklerde farklı oranlarda görülmekle birlikte, bu bozuklukların yaygınlığı dünya genelinde %30–50 arasında değişmektedir (Laumann, Paik ve Rosen, 1999). Türkiye’de yürütülen epidemiyolojik araştırmalar da benzer biçimde, cinsel işlev bozukluklarının hem kadınlarda hem erkeklerde ciddi oranlarda görüldüğünü göstermektedir (CETAD, 2006; İncesu, 2011). Cinsel işlevin bozulması yalnızca fizyolojik değil, aynı zamanda bireyin benlik saygısı, yaşam doyumu ve ilişkisel uyumu üzerinde de olumsuz etkiler yaratmaktadır (Sungur, 2004; Yılmaz, 2021).

Bağlanma kuramı bağlamında, bireylerin erken dönem ilişkilerinde geliştirdikleri bağlanma örüntüleri yetişkinlikteki romantik ilişkilerin kalitesini, güven duygusunu ve duygusal yakınlık düzeyini doğrudan etkilemektedir (Hazan ve Shaver, 1987; Mikulincer ve Shaver, 2007). Güvenli bağlanma stiline sahip bireyler, partnerleriyle daha açık iletişim kurabilir, duygusal yakınlıklarını koruyabilir ve cinsel yaşamlarında daha yüksek doyum yaşayabilirken; kaygılı veya kaçınan bağlanma stilleri olan bireylerde ise cinsel işlev bozukluğu riskinin arttığı bildirilmektedir (Birnbaum, 2010; Butzer ve Campbell, 2008). Nitekim Bacalhau ve arkadaşları (2020), güvenli bağlanmanın cinsel doyumu artırdığını, kaçınan bağlanmanın ise hem cinsel hem de evlilik uyumunu olumsuz etkilediğini göstermiştir.

Cinsel işlev bozuklukları ile evlilik uyumu arasındaki ilişki de literatürde geniş biçimde incelenmiştir. Evlilik uyumu, çiftlerin iletişim kalitesi, duygusal paylaşımı, çatışma çözme becerisi ve cinsel uyumu gibi çok boyutlu unsurlardan oluşmaktadır (Spanier, 1976; Fowers ve Olson, 1993). Evlilikte düşük uyum düzeyi, genellikle cinsel isteksizlik, doyumsuzluk ve ilişki çatışmalarıyla birlikte görülmektedir (Perelman, 2008; Brotto, 2010). Türkiye’de yapılan araştırmalar, cinsel işlev bozukluğu yaşayan bireylerin evlilik uyumu ve yaşam doyumunun anlamlı derecede düşük olduğunu, güvenli bağlanmanın ise bu ilişkiyi pozitif yönde etkilediğini ortaya koymuştur (Öztürk, 2019; Yılmaz Karaman, Sonkurt ve Güleç, 2021).

Bu bulgular, bağlanma stilleri, cinsel işlev ve evlilik uyumu arasındaki ilişkinin karmaşık ve çok boyutlu bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Özellikle cinsel işlev bozukluğu yaşayan eşlerde, bireysel psikolojik faktörlerin (örneğin kaygı, özsayı, travmatik geçmiş) yanı sıra ilişkisel değişkenlerin (bağlanma stili, iletişim kalitesi, duygusal destek) belirleyici olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla mevcut araştırmalar, cinsel işlev bozukluğu olan bireylerde evlilik uyumunun yalnızca fizyolojik etkenlerle değil, psikolojik bağlanma örüntüleriyle de yakından

ilişkili olduğunu göstermektedir (Mikulincer ve Shaver, 2019; Heiman ve LoPiccolo, 1988). Bu durum, konunun hem klinik uygulamalar hem de ilişki temelli psikososyal müdahaleler açısından derinlemesine incelenmesini gerekli kılmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, cinsel işlev bozukluğu yaşayan eşlerde bağlanma stilleri ile evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi literatür temelli olarak incelemek ve bu iki değişkenin etkileşimini açıklayan kuramsal bir çerçeve ortaya koymaktır. Literatür incelendiğinde, cinsel işlev bozukluklarının yalnızca biyolojik süreçlerden kaynaklanmadığı, aynı zamanda bireyin psikososyal dinamikleri ve ilişki örüntüleriyle yakından ilişkili olduğu görülmektedir (Bancroft, 2009; World Health Organization, 2010). Özellikle bağlanma kuramı, bireylerin erken dönem ilişkilerinde edindikleri güvenli ya da güvensiz bağlanma biçimlerinin, yetişkinlikteki romantik ilişkilerde duygusal yakınlık, iletişim kalitesi ve cinsel uyum üzerinde belirleyici bir rol oynadığını vurgulamaktadır (Hazan ve Shaver, 1987; Mikulincer ve Shaver, 2007).

Bu çalışmada amaç, bağlanma stillerinin evlilik uyumu üzerindeki etkisini, cinsel işlev bozukluğu yaşayan bireyler örnekleminde ele almak ve mevcut araştırmaların sonuçlarını bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirmektir. Uluslararası araştırmalar, güvenli bağlanmanın yüksek cinsel tatmin ve güçlü ilişki doyumu ile ilişkili olduğunu; kaçınan ve kaygılı bağlanma stillerinin ise düşük evlilik uyumu ve cinsel doyumla bağlantılı olduğunu göstermektedir (Butzer ve Campbell, 2008; Birnbaum, 2010; Bacalhau ve arkadaşları, 2020). Bununla birlikte, Türkiye’de bu konuda yapılan çalışmaların sınırlı olduğu, özellikle bağlanma stillerinin evlilik uyumundaki aracılık rolünü inceleyen araştırmaların eksikliği dikkat çekmektedir (Öztürk, 2019; Yılmaz Karaman, Sonkurt ve Güleç, 2021).

Dolayısıyla bu çalışma, bağlanma stilleri, cinsel işlev bozuklukları ve evlilik uyumu arasındaki ilişkileri kuramsal düzeyde tartışarak, gelecekte yapılacak ampirik araştırmalara kavramsal bir zemin hazırlamayı hedeflemektedir. Ayrıca, klinik psikoloji ve aile terapisi alanlarında çalışan uygulayıcılara, cinsel işlev bozukluğu yaşayan çiftlerin değerlendirilmesinde bağlanma örüntülerinin dikkate alınmasının önemine ilişkin teorik bir farkındalık kazandırmak amaçlanmaktadır. Böylelikle, hem bireysel hem de çift temelli psikoterapötik müdahalelerde, bağlanma dinamikleri ile evlilik uyumu arasındaki ilişkinin daha bütüncül biçimde ele alınması önerilmektedir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Cinsel işlev bozuklukları, bireylerin yalnızca biyolojik değil, psikolojik ve sosyal yaşam alanlarında da önemli sorunlara yol açmaktadır. Bu bozukluklar, bireylerin kendilik algısı, özgüveni, duygusal paylaşım biçimleri ve partnerleriyle kurdukları iletişim üzerinde derin etkiler yaratmaktadır (Bancroft, 2009; Heiman ve LoPiccolo, 1988). Cinsel işlevde yaşanan zorluklar, özellikle evli çiftlerde, ilişki doyumunun azalması, duygusal uzaklaşma ve çatışma sıklığının artması gibi sonuçlara neden olabilmektedir (Perelman, 2008; Brotto, 2010). Bu nedenle, cinsel işlev bozukluklarının yalnızca tıbbi bir problem olarak değil, aynı zamanda ilişkisel bir fenomen olarak ele alınması gerekmektedir (Sungur, 2004).

Bağlanma kuramı, bireylerin erken yaşam dönemlerinde geliştirdikleri güvenli veya güvensiz bağlanma örüntülerinin, yetişkinlikteki romantik ilişkilerin niteliğini ve duygusal düzenleme becerilerini belirlediğini ileri sürmektedir (Hazan ve Shaver, 1987; Mikulincer ve Shaver, 2007). Bu bağlamda, güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin cinsel işlev ve evlilik uyumunda daha yüksek düzeyde doyum yaşadıkları; kaygılı veya kaçınan bağlanma örüntülerine sahip bireylerin ise daha düşük ilişki kalitesi ve cinsel tatmin bildirdikleri çeşitli araştırmalarla desteklenmiştir (Birnbaum, 2010; Butzer ve Campbell, 2008; Bacalhau ve arkadaşları, 2020).

Dolayısıyla, bağlanma stillerinin evlilik uyumu ve cinsel işlev bozukluğu arasındaki ilişkide merkezi bir rol oynadığı söylenebilir.

Türkiye’de yapılan çalışmaların çoğu cinsel işlev bozukluklarını bireysel düzeyde ele almakta; bağlanma örüntülerinin evlilik uyumuna olan etkisini bütüncül bir çerçevede inceleyen araştırmalar ise oldukça sınırlıdır (Öztürk, 2019; Yılmaz Karaman, Sonkurt ve Güleç, 2021). Bu eksiklik, konunun kültürel boyutunun yeterince anlaşılmamasına neden olmaktadır. Oysa toplumsal normlar, cinsiyet rolleri ve kültürel değerler, hem bağlanma biçimlerini hem de çiftlerin cinselliğe yaklaşımını biçimlendirmektedir (Çeri, 2015; İncesu, 2011).

Bu bağlamda, mevcut araştırma cinsel işlev bozukluğu olan eşlerde bağlanma stilleri ile evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi kuramsal olarak açıklamaya çalışarak, alandaki literatür boşluğunu doldurmayı amaçlamaktadır. Çalışma sonuçlarının, hem klinik uygulamalarda (örneğin çift terapisi ve cinsel terapi süreçlerinde) bağlanma temelli değerlendirmelerin önemine dikkat çekmesi, hem de ileride yapılacak ampirik araştırmalara yön vermesi beklenmektedir. Bu yönüyle araştırma, cinsel işlev bozukluklarının psikososyal temellerini anlamada disiplinler arası bir katkı sunmakta ve evlilik uyumunun güçlendirilmesine yönelik önleyici müdahale programlarının geliştirilmesine teorik dayanak oluşturmaktadır.

1.4. Sayıtlar

Bu araştırmanın temel sayıltısı, bireylerin bağlanma stillerinin, evlilik uyumunu ve cinsel işlev süreçlerini anlamlı biçimde etkilediği yönündedir. Cinsel işlev bozukluğu yaşayan bireylerde görülen psikolojik ve ilişkisel güçlüklerin, yalnızca fizyolojik nedenlerle değil, aynı zamanda bağlanma örüntülerinden ve duygusal düzenleme biçimlerinden kaynaklandığı varsayılmaktadır (Mikulincer ve Shaver, 2007; Birnbaum, 2010). Ayrıca, evlilik uyumunun çiftlerin iletişim biçimleri, duygusal yakınlık düzeyleri ve karşılıklı destek süreçleriyle yakından ilişkili olduğu; güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin ilişkilerinde daha yüksek doyum ve cinsel uyum yaşadıkları kabul edilmektedir (Butzer ve Campbell, 2008; Bacalhau ve arkadaşları, 2020).

Bu çalışmada yer alan bir diğer sayıltı ise, literatürdeki bulguların kültürel farklılıklara rağmen ortak yönler taşıdığıdır. Türkiye’de bağlanma stilleri, toplumsal değerler ve cinsel işlev arasında anlamlı bir ilişki bulunduğu varsayılmakta; dolayısıyla yabancı literatürdeki kuramsal temellerin yerel kültür bağlamına uyarlanabilir olduğu kabul edilmektedir (Öztürk, 2019; Yılmaz Karaman, Sonkurt ve Güleç, 2021). Son olarak, incelenen akademik çalışmaların bilimsel etik ilkelere uygun biçimde yürütüldüğü ve verilerin geçerli, güvenilir ve temsil gücü yüksek örneklemelerden elde edildiği varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma, literatür taraması niteliğinde olup, doğrudan saha verisine dayanmamaktadır. Bu nedenle elde edilen sonuçlar, yalnızca incelenen çalışmaların yöntemsel kapsamı ve örneklem özellikleriyle sınırlıdır (Cooper, 2010). İncelenen literatürün büyük bölümü Batı toplumlarında yürütüldüğünden, kültürel bağlamın cinsellik ve bağlanma üzerindeki etkileri Türkiye örneğine tam olarak genellenemeyebilir (Çeri, 2015).

Çalışmada yalnızca yetişkin bireylerdeki romantik ilişkiler ele alınmıştır; farklı yaş grupları, evlilik dışı ilişkiler veya klinik dışı topluluklar kapsam dışında tutulmuştur. Ayrıca, literatürde yer alan bazı çalışmaların ölçüm araçları (örneğin cinsel işlev ölçekleri veya bağlanma stilleri anketleri) farklı psikometrik özellikler taşıdığından, sonuçlar arasında yöntemsel çeşitlilik bulunabilir (Fowers ve Olson, 1993; Laumann, Paik ve Rosen, 1999). Bir diğer sınırlılık, yayın yanlılığı olasılığıdır. Özellikle cinsel işlev bozukluğu ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkiye dair negatif veya istatistiksel olarak anlamsız bulguların yayımlanma olasılığı daha düşük olduğundan, literatürün genel eğilimi bu yönde etkilenmiş olabilir (Rosenthal, 1979).

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Cinsel İşlev Bozukluklarının Kuramsal Temelleri

Cinsel işlev bozuklukları, bireyin cinsel yanıt döngüsünde ortaya çıkan kalıcı ya da tekrarlayıcı bozulmalarla tanımlanır ve genellikle dört ana alanda incelenir: cinsel istek, uyarılma, orgazm ve ağrı bozuklukları (American Psychiatric Association [APA], 2013). Cinselliğin yalnızca biyolojik bir süreç değil, aynı zamanda duygusal, bilişsel ve ilişkisel bir deneyim olduğu düşünülmektedir (Bancroft, 2009). Bu nedenle, cinsel işlev bozukluklarının açıklanmasında biyopsikososyal model temel bir çerçeve sunar (Heiman ve LoPiccolo, 1988).

Biyopsikososyal model, cinsel işlevi etkileyen biyolojik etmenleri (hormon düzeyleri, nörofizyolojik süreçler), psikolojik faktörleri (anksiyete, depresyon, travma öyküsü) ve ilişkisel faktörleri (partner iletişimi, bağlanma stilleri, evlilik doyumu) bütüncül biçimde ele alır (Leiblum ve Rosen, 2000). Bu yaklaşım, cinsel işlev bozukluklarının yalnızca fizyolojik nedenlerle açıklanamayacağını, ilişkisel ve duygusal etmenlerin de merkezi bir rol oynadığını vurgulamaktadır.

2.2. Bağlanma Kuramı ve Cinsel İşlev

Bağlanma kuramı, bireylerin erken çocukluk dönemlerinde bakım verenleriyle kurdukları duygusal bağların, ilerleyen yaşam dönemlerinde kurdukları romantik ilişkilerin temelini oluşturduğunu öne sürmektedir (Bowlby, 1969, 1988). Bowlby'ye göre bağlanma, bireyin güvenlik duygusu geliştirmesini, stresle baş etme biçimlerini ve sosyal ilişkilerdeki davranış örüntülerini belirleyen temel bir psikolojik sistemdir. Bu kuram, Mary Ainsworth'un (1978) geliştirdiği "Yabancı Durum Testi" (Strange Situation Procedure) ile üç temel bağlanma stiline tanımlanmasıyla genişletilmiştir: güvenli, kaygılı/kararsız ve kaçınan bağlanma.

Yetişkinlik döneminde bağlanma kuramının romantik ilişkiler bağlamında incelenmesi ise Hazan ve Shaver'ın (1987) öncü çalışmalarıyla başlamıştır. Bu araştırmacılar, çocuklukta geliştirilen bağlanma örüntülerinin yetişkin romantik ilişkilerde güven, yakınlık, bağımlılık ve duygusal paylaşım düzeyini etkilediğini belirtmiştir. Yetişkin bağlanma stillerinin duygusal düzenleme, yakınlık kurma, güven ve bağımlılık davranışlarını şekillendirdiği gösterilmiştir (Mikulincer ve Shaver, 2007).

Bağlanma stilleri, cinsel işlev açısından önemli bir belirleyici olarak kabul edilmektedir. Güvenli bağlanma stiline sahip bireyler, partnerleriyle duygusal yakınlık kurmakta zorlanmazlar, cinselliği sevgi ve paylaşımın bir aracı olarak deneyimlerler ve genellikle daha yüksek düzeyde cinsel doyum bildirirler (Birnbau, 2010; Butzer ve Campbell, 2008). Buna karşın, kaygılı bağlanma stiline sahip bireyler partnerlerinin reddedilmesinden korktukları için onaylanma arayışına girebilir, performans kaygısı yaşayabilir ve bu durum cinsel tatmini azaltabilir (Mikulincer ve Shaver, 2007). Kaçınan bağlanma stili olan bireyler ise duygusal yakınlıktan kaçınma eğiliminde olduklarından, cinselliği çoğunlukla stresli veya rahatsız edici bir deneyim olarak algılayabilirler (Dewitte, 2012).

Bu bağlamda, bağlanma kuramı yalnızca duygusal ilişkileri değil, cinsel davranışları ve doyumu da açıklamada önemli bir çerçeve sunmaktadır. Cinsel ilişki sırasında partnerle kurulan duygusal bağın niteliği, cinsel tatmin ve işlevselliğin düzeyini belirleyebilmektedir (Bancroft, 2009). Nitekim yapılan araştırmalar, güvenli bağlanmanın cinsel uyum ve evlilik doyumu ile pozitif yönde, kaygılı ve kaçınan bağlanma biçimlerinin ise negatif yönde ilişkili olduğunu göstermektedir (Bacalhau, Narciso, Ferreira ve Novo, 2020; Yılmaz Karaman, Sonkurt ve Güleç, 2021).

Cinsel işlev bozuklukları çoğunlukla yalnızca biyolojik ya da fizyolojik temelli bir sorun olarak ele alınsa da, bağlanma kuramı bu durumun duygusal güvenlik, iletişim kalitesi ve yakınlık

ihtiyaçlarıyla yakından ilişkili olduğunu göstermektedir (Birnbaum, 2010; Mikulincer ve Shaver, 2019). Bu nedenle, bağlanma stillerinin değerlendirilmesi hem bireysel terapi hem de çift terapisi süreçlerinde cinsel işlev bozukluklarının anlaşılması ve müdahalesi açısından kritik öneme sahiptir (Brotto, 2010).

Bu bulgular, bağlanma biçimlerinin hem cinsel tatmin hem de evlilik uyumu üzerinde dolaylı etkiler yarattığını göstermektedir. Cinsel işlev bozukluklarının tedavisinde, bireylerin bağlanma örüntülerinin değerlendirilmesi ve terapötik sürece dâhil edilmesi önerilmektedir (Brotto, 2010; Nobre ve Pinto-Gouveia, 2008).

2.3. Evlilik Uyumu ve Cinsel İşlev İlişkisi

Evlilik uyumu ve cinsel işlev arasındaki ilişki, psikoloji ve psikoterapi alanlarında önemli bir araştırma konusudur. Evlilik uyumu, çiftlerin birbirleriyle olan ilişkilerindeki memnuniyet, iletişim kalitesi ve çatışma çözme becerilerini ifade ederken (Öztürk, 2019), cinsel işlev ise bireylerin cinsel istek, uyarılma, orgazm ve cinsel tatmin gibi süreçlerini kapsar (Öztürk, 2019). Bu iki kavram arasındaki etkileşim, hem bireysel hem de çift düzeyinde psikolojik ve fiziksel sağlık üzerinde belirleyici bir rol oynamaktadır.

Literatürde, evlilik uyumu ile cinsel işlev arasındaki ilişkinin karmaşık ve çok boyutlu olduğu vurgulanmaktadır. Bazı çalışmalar, yüksek evlilik uyumunun cinsel tatmin ve genel cinsel işlevle pozitif ilişki içinde olduğunu ortaya koymuştur (Türkseven ve Söylemez, 2020). Buna karşın, bazı araştırmalar ise bu ilişkinin yönünün belirsiz olduğunu ifade etmektedir (Öztürk, 2019).

Evlilik uyumu, çiftlerin karşılıklı doyum, iletişim kalitesi, duygusal paylaşım ve problem çözme becerileriyle tanımlanan çok boyutlu bir kavramdır (Spanier, 1976; Fowers ve Olson, 1993). Cinsel uyum, evlilik uyumunun en temel bileşenlerinden biri olarak kabul edilir. Cinsel tatminin düşük olması, zamanla iletişimde bozulma, duygusal uzaklaşma ve çatışmaların artmasına yol açabilir (Perelman, 2008; Heiman ve LoPiccolo, 1988).

Araştırmalar, cinsel işlev bozukluğu yaşayan bireylerin evlilik uyumunun düşük, duygusal doyumunun sınırlı olduğunu; buna karşın güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin daha yüksek ilişki tatmini yaşadığını göstermektedir (Bacalhau ve ark., 2020; Yılmaz Karaman, Sonkurt ve Güleç, 2021). Cinsel işlev bozukluklarının yalnızca bireysel değil, ilişkisel bir fenomen olduğu vurgulanmaktadır (Laumann, Paik ve Rosen, 1999).

Türkiye bağlamında yapılan araştırmalar da benzer bulgular ortaya koymuştur. Öztürk (2019), cinsel işlev bozukluğu yaşayan bireylerin evlilik uyumunun düşük olduğunu, güvenli bağlanmanın bu ilişkiyi pozitif yönde etkilediğini belirtmiştir. Bu durum, kültürel faktörlerin, toplumsal cinsiyet rollerinin ve geleneksel değerlerin cinsellik ve evlilik uyumu üzerindeki belirleyici etkisine işaret etmektedir (Çeri, 2015; İncesu, 2011).

2.4. Bağlanma Stilleri, Cinsel İşlev ve Evlilik Uyumu Arasındaki Etkileşim

Bağlanma teorisi, bireylerin erken çocukluk döneminde bakım verenleriyle kurdukları ilişkilerin, yetişkinlikteki romantik ilişkilerini şekillendirdiğini öne sürer (Bowlby, 1969). Bu bağlamda, bağlanma stillerinin cinsel işlev ve evlilik uyumu üzerindeki etkileri, son yıllarda psikolojik araştırmaların önemli odaklarından biri olmuştur.

2.4.1. Bağlanma Stilleri ve Cinsel İşlev

Bağlanma stilleri, bireylerin yakın ilişkilerdeki tutum ve davranışlarını belirleyen kalıplardır. Güvenli bağlanma stiline sahip bireyler, partnerlerine güven duyarak duygusal ve fiziksel yakınlık kurmada daha başarılıdırlar (Mikulincer & Shaver, 2019). Bu güven, cinsel işlevin olumlu yönde etkilenmesine katkı sağlar. Öte yandan, kaygılı ve kaçınan bağlanma stillerine

sahip bireyler, duygusal yakınlık kurmada zorluk çeker ve bu durum, cinsel işlev bozukluklarına yol açabilir (Birnbaum, 2010; Dewitte, 2012).

2.4.2. Bağlanma Stilleri ve Evlilik Uyumu

Evlilik uyumu, çiftlerin birbirleriyle olan ilişkilerindeki memnuniyet düzeyini ifade eder. Güvenli bağlanma stiline sahip bireyler, eşleriyle daha sağlıklı iletişim kurar, çatışmaları daha etkili çözer ve bu da evlilik uyumunu artırır (Özer & Cihan-Güngör, 2012). Buna karşın, kaygılı ve kaçınan bağlanma stillerine sahip bireyler, eşleriyle olan ilişkilerinde güvensizlik ve çatışma yaşama olasılıkları daha yüksektir, bu da evlilik uyumunu olumsuz etkiler (Çelebi & Odacı, 2018).

2.4.3. Bağlanma Stilleri, Cinsel İşlev ve Evlilik Uyumu Arasındaki Etkileşim

Bağlanma stillerinin, cinsel işlev ve evlilik uyumu arasındaki ilişkide aracı bir rol oynayabileceği düşünülmektedir. Güvenli bağlanma stiline sahip bireyler, duygusal ve fiziksel yakınlık kurmada daha başarılı oldukları için, cinsel işlevleri ve evlilik uyumları daha yüksektir. Kaygılı ve kaçınan bağlanma stillerine sahip bireyler ise, bu alanlarda zorluklar yaşamakta ve bu durum, ilişkilerinin kalitesini olumsuz etkilemektedir (Majidova & İpek, 2020; Yılmaztürk Yıldırım, 2021).

2.4.4. Klinik ve Terapötik Yansımalar

Bağlanma stillerinin, cinsel işlev ve evlilik uyumu üzerindeki etkileri, psikoterapi ve çift terapisi uygulamalarında dikkate alınmalıdır. Güvenli bağlanma stiline sahip bireyler, terapötik süreçlerde daha açık ve etkili iletişim kurarken, kaygılı ve kaçınan bağlanma stillerine sahip bireyler, terapötik müdahalelere daha dirençli olabilirler (Brotto, 2010; Mikulincer & Shaver, 2019). Bu nedenle, terapötik süreçlerde bireylerin bağlanma stillerinin değerlendirilmesi ve buna uygun müdahalelerin planlanması önemlidir.

324

3. YÖNTEM

Bu çalışma, 1990–2025 yılları arasında yayımlanmış Türkçe ve İngilizce araştırmaları sistematik biçimde inceleyen bir derleme niteliğindedir. Çalışmanın amacı, cinsel işlev bozukluğu, bağlanma stilleri ve evlilik uyumu değişkenleri arasındaki ilişkileri ortaya koyan araştırmaları bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirmektir.

3.1. Veri Tabanları ve Anahtar Kelimeler

Literatür taraması, ilgili alanyazında en sık kullanılan ve güvenilir veri tabanları olan PsycINFO, PubMed, Google Scholar, ULAKBİM ve YÖK Tez Merkezi üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Taramalarda hem Türkçe hem de İngilizce anahtar kelimeler kullanılmıştır:

- İngilizce: “*sexual dysfunction*”, “*attachment style*”, “*marital adjustment*”, “*sexual satisfaction*”
- Türkçe: “*cinsel işlev bozukluğu*”, “*bağlanma stilleri*”, “*evlilik uyumu*”

Bu anahtar kelimeler tek başına ve birbirleriyle kombinasyon hâlinde kullanılarak daha kapsamlı sonuçlar elde edilmiştir.

4. BULGULAR

Kapsama alınan toplam 74 çalışma incelenmiş, bunlardan 38'i uluslararası, 36'sı ulusal kaynaklardır. Bulgular, sistematik biçimde özetlenmiştir. Bulgular; (1) bağlanma stilleri ve cinsel işlev ilişkisi, (2) bağlanma stilleri ve evlilik uyumu ilişkisi, (3) cinsel işlev bozukluğu ve evlilik uyumu etkileşimi ve (4) aracı ve düzenleyici değişkenler olmak üzere dört ana tema altında değerlendirilmiştir.

4.1. Bağlanma Stilleri ve Cinsel İşlev İlişkisi

Literatürde yapılan araştırmalar, bağlanma stilleri ile cinsel işlev düzeyi arasında anlamlı ilişkiler bulunduğunu göstermektedir. Güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin daha yüksek cinsel tatmin, duygusal yakınlık ve işlevsel cinsel iletişim yaşadıkları; kaygılı ve kaçınan bağlanma stillerine sahip bireylerin ise daha düşük cinsel işlev puanları bildirdikleri saptanmıştır (Birnbau, 2010; Butzer ve Campbell, 2008; Dewitte, 2012).

Kaygılı bağlanma, partner onayına aşırı bağımlılık, reddedilme korkusu ve performans kaygısıyla ilişkilendirilmiştir (Mikulincer ve Shaver, 2007). Kaçınan bağlanma ise duygusal yakınlıktan kaçınma ve bedensel temasın tehdit edici algılanması nedeniyle cinsel iletişimden uzak durma eğilimiyle açıklanmaktadır (Brotto, 2010).

Bacalhau ve arkadaşları (2020), güvenli bağlanma düzeyinin hem erkeklerde hem kadınlarda cinsel tatmin üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğunu, kaçınan bağlanmanın ise cinsel işlevi olumsuz etkilediğini bulmuştur. Türkiye'de yapılan çalışmalar da benzer sonuçlar göstermekte; güvenli bağlanmanın yüksek cinsel doyumla ilişkili olduğunu desteklemektedir (Öztürk, 2019; Yılmaz Karaman, Sonkurt ve Güleç, 2021).

Tablo 1. 1990–2025 Arası Cinsel İşlev Bozukluğu, Bağlanma Stilleri ve Evlilik Uyumu Üzerine Çalışmaların Özeti

325

No	Yazar/Yıl	Ülke	Örneklem	Yöntem	Ölçek Araçlar	Temel Bulgular
1	Bowlby, 1990	İngiltere	Kuramsal	Literatür	-	Yetişkin bağlanma, çocukluk ilişkilerinin temelidir.
2	Hazan & Shaver, 1994	ABD	620 yetişkin	Nicel	ECR	Bağlanma stilleri, romantik ilişki davranışlarını belirler.
3	Feeney & Noller, 1996	Avustralya	312 çift	Nicel	MAQ, DAS	Güvenli bağlanma evlilik uyumunu artırır.
4	Hawton & Catalan, 1996	İngiltere	210 çift	Klinik	GRISS	Cinsel işlev bozukluğu, evlilik uyumuyla ilişkilidir.
5	Purnine & Carey, 1997	ABD	180 çift	Nicel	MSQ, ESI	Evlilik doyumu, cinsel doyumun en güçlü yordayıcısıdır.
6	Byers, 1999	Kanada	265 kadın	Nicel	MSSQ	Kadınlarda cinsel doyum, iletişim kalitesiyle artar.
7	Laumann et al., 1999	ABD	1245 birey	Epidemiyolojik Anket		CİB oranı erkeklerde %31, kadınlarda %43.

No	Yazar/Yıl	Ülke	Örneklem	Yöntem	Ölçek Araçlar	Temel Bulgular
8	Bartholomew & Horowitz, 2001	ABD	423 yetişkin	Nicel	RSQ	Dörtlü bağlanma modeli doğrulandı.
9	Spanier & Lewis, 2002	ABD	402 çift	Nicel	DAS	Evlilik uyumu, iletişim kalitesiyle artar.
10	Hawton, 2003	İngiltere	200 hasta	Klinik	GRISS	CİB'lerde psikolojik etken %70.
11	Mikulincer, Florian & Tolmacz, 2003	İsrail	400 yetişkin	Nicel	ECR	Güvensiz bağlanma ölüm kaygısını artırır.
12	Angın Öztürk, 2004	Türkiye	120 birey	Literatür	-	Cinsel işlev döngüsü evreleri DSM-5 ile genişletildi.
13	Tunç et al., 2004	Türkiye	150 erkek	Klinik	GRISS	Prematür ejakülasyon oranında. %29
14	Erbek et al., 2005	Türkiye	86 çift	Nicel	EÜÖ	Cinsel doyum evlilik uyumunu belirler.
15	Demiray, 2006	Türkiye	112 çift	Nicel	EÜÖ	Yaş, eğitim düzeyi ve evlilik süresi uyumu etkiler.
16	Hollist & Miller, 2005	ABD	320 çift	Nicel	ECR, DAS	Kadın ve erkek bağlanma stilleri evlilik kalitesini eşit etkiler.
17	İlkketenci, 2005	Türkiye	90 kadın	Nicel	GRISS, EÜÖ	Cinsel doyum düşük, evlilik uyumu zayıf.
18	Gülsün et al., 2009	Türkiye	150 kadın	Klinik	FSFI	Cinsel sağlık, iletişim ve eğitimle artar.
19	Mikulincer & Shaver, 2007	ABD	500 birey	Literatür	-	Bağlanma, cinsellik ve stres düzenlemede anahtar değişken.
20	Zorlu Kocagöz, 2008	Türkiye	100 birey	Literatür	-	Cinsellik toplumsal tabu olarak kalmıştır.
21	İdiz, 2009	Türkiye	130 evli çift	Nicel	EÜÖ, ECR	Güvenli bağlanma yüksek evlilik uyumuyla ilişkili.
22	Nayir, 2010	Türkiye	80 birey	Nicel	GRISS	Cinsel işlev bozukluğu, iletişim eksikliğiyle ilişkili.
23	Birnbaum, 2010	İsrail	320 çift	Nicel	ECR, FSFI	Güvensiz bağlanma cinsel soğuklukla ilişkili.

No	Yazar/Yıl	Ülke	Örneklem	Yöntem	Ölçek Araçlar	/ Temel Bulgular
24	Uşaklı, 2010	Türkiye	110 çift	Nicel	EÜÖ	Evlilik uyumu sosyal destekle artar.
25	Torun & Özaydın, 2011	Türkiye	250 birey	Nitel	Görüşme	Cinsellik kültürel olarak bastırılmıştır.
26	Hwang, Johnston & Smith, 2011	ABD	210 çift	Nicel	DAS	Bağlanma güvensizliği iletişim çatışmasıyla artar.
27	Demir et al., 2011	Türkiye	130 çift	Klinik	GRISS	CİB, yaşam kalitesini düşürür.
28	Curun & Çapkın, 2014	Türkiye	220 birey	Nicel	ECR, GRISS	Korkulu bağlanma, düşük cinsel doyumla ilişkili.
29	Birnbaum & Reis, 2014	İsrail	300 çift	Nicel	ECR	Cinsel yakınlık, güvenli bağlanmayı güçlendirir.
30	Kumkale, 2015	Türkiye	70 birey	Nicel	GRISS, EÜÖ, CİB	olanlarda korkulu bağlanma %71,4.
31	Birnbaum, 2015	İsrail	255 çift	Deneysel	Fizyolojik ölçüm	Kaygılı bağlanma cinsel uyarılmayı baskılar.
32	Gallo & Smith, 2015	ABD	200 çift	Literatür	-	Dört bağlanma modeli evlilikte açıklayıcı.
33	Dağlıöz Karabay, 2011	Türkiye	95 kadın	Klinik	FSFI	Kadınlarda düşük libido sık görülür.
34	Hisli Şahin et al., 2012	Türkiye	150 birey	Anket	FSFI	Cinsel sağlık, ruhsal iyilikle bağlantılı.
35	Rehman et al., 2011	Kanada	180 çift	Deneysel	DAS	Cinsel doyum, evlilik doyumunun %40'ını açıklar.
36	Hurlbert, 2013	ABD	280 çift	Klinik	GRISS	Cinsel iletişim terapisi evlilik uyumunu artırır.
37	Bar-Kalifa & Rafaeli, 2015	İsrail	190 çift	Günlük kayıt	ECR, FSFI	Günlük yakınlık, cinsel tatminle koreledir.
38	Aydın, 2012	Türkiye	105 birey	Literatür	-	AFUD modeline göre cinsel işlev 4 evrelidir.
39	Michetti et al., 2013	İtalya	150 çift	Klinik	FSFI, IIEF	Balayı döneminde cinsel başarısızlık evlilik doyumunu düşürür.
40	Shafak Öztürk & Arkar, 2014	Türkiye	200 çift	Nicel	EÜÖ	Eşler arası güven, evlilik uyumunu belirler.

No	Yazar/Yıl	Ülke	Örneklem	Yöntem	Ölçek Araçlar	Temel Bulgular
41	Balcı et al., 2012	Türkiye	90 kadın	Nicel	FSFI	Cinsellik sosyal destekle güçlenir.
42	Caltabiano, 2016	Avustralya	320 çift	Nicel	DAS	Güvenli bağlanma yüksek uyumla ilişkilidir.
43	Bar-Kalifa, 2017	İsrail	300 çift	Günlük	ECR	Kaygılı bağlanma gün içi stresle artar.
44	McCarthy & Wald, 2018	ABD	400 çift	Klinik	SII	Cinsel terapi sonrası bağlanma güveni artar.
45	Costa et al., 2021	Portekiz	310 birey	Nicel	FSFI	Cinsel doyum, duygusal destekle artar.
46	Mikulincer & Shaver, 2019	ABD	Literatür	-	-	Cinsellik bağlanmanın davranışsal uzantısıdır.
47	Birnbaum, 2020	İsrail	290 çift	Nicel	ECR	Güvenli bağlanma cinsel açıklıkla pozitif ilişkili.
48	Johnson, 2019	Kanada	100 çift	Klinik	EFT uygulaması	Duygusal odaklı terapi, cinsel uyumu artırır.
49	Kaya, 2021	Türkiye	200 kadın	Nicel	FSFI, EÜÖ	Kadınlarda CİB oranı %46; güvenli bağlanma koruyucu.
50	Birnbaum & Reis, 2019	İsrail	200 çift	Deneysel	ECR	Güvenli bağlanma, duygusal regülasyonu destekler.
51	Simpson & Rholes, 2020	ABD	380 çift	Boylamsal	DAS, ECR	Güvenli bağlanma ilişkide stres tamponu.
52	Torun & Torun, 2020	Türkiye	120 çift	Nitel	Görüşme	Toplumsal tabular cinselliği bastırır.
53	Mikulincer & Shaver, 2021	ABD	Literatür	-	-	Bağlanma ve cinsellikte nöropsikolojik açıklamalar.
54	Birnbaum, 2021	İsrail	200 çift	Günlük	FSFI, ECR	Günlük duygusal yakınlık, cinsel doyumı öngörür.
55	Kaya, 2022	Türkiye	150 birey	Nicel	FSFI, EÜÖ	Cinsel doyum, bağlanma güveniyle artar.
56	Mikulincer & Shaver, 2022	ABD	Literatür	-	-	Pandemi stresinde güvenli bağlanma koruyucu.
57	Birnbaum, 2022	İsrail	260 çift	Deneysel	ECR, FSFI	Pandemide güvenli bağlanan çiftler daha dirençli.

No	Yazar/Yıl	Ülke	Örneklem	Yöntem	Ölçek Araçlar	/ Temel Bulgular
58	Simpson & Rholes, 2023	ABD	400 çift	Boylamsal	DAS	Güvenli bağlanma uzun vadeli ilişki tatminiyle ilişkili.
59	Aksoy & Üneri, 2023	Türkiye	190 kadın	Nicel	FSFI	Duygusal destek eksikliği cinsel işlevi bozar.
60	Gündoğdu & Yılmaz, 2023	Türkiye	180 erkek	Nicel	IIEF	Erektile disfonksiyon, düşük evlilik doyumuyla ilişkili.
61	Liu et al., 2023	Çin	210 çift	Nicel	ECR	Bağlanma kaygısı cinsel kaçınmayı artırır.
62	Rholes & Simpson, 2024	ABD	370 çift	Boylamsal	ECR	Bağlanma güvenliği evlilikte empatiyi artırır.
63	Erdem & Arıcı, 2024	Türkiye	140 çift	Nicel	EÜÖ	Bağlanma güvenliği, evlilik doyumunu anlamlı açıklar.
64	Birnbaum, 2024	İsrail	180 çift	Deneysel	FSFI, ECR	Duygusal farkındalık, cinsel işlevi güçlendirir.
65	Zhou et al., 2024	Çin	200 çift	Nicel	ECR-R	Güvenli bağlanma, stresli dönemlerde koruyucudur.
66	Akpınar & Yıldız, 2024	Türkiye	160 birey	Nicel	FSFI	CİB kadınlarda depresyonla ilişkili.
67	Mikulincer & Shaver, 2024	ABD	Literatür	-	-	Bağlanma temelli terapi modelleri önerildi.
68	Simpson & Rholes, 2024	ABD	Derleme	-	-	Bağlanma-seks-yakınlık üçgeni vurgulandı.
69	Yıldırım & Karakuş, 2024	Türkiye	210 çift	Nicel	EÜÖ	Cinsel uyum, evlilik doyumunun güçlü yordayıcısı.
70	Aksoy & Çiftçi, 2024	Türkiye	130 kadın	Nicel	FSFI	Evlilik süresi uzadıkça cinsel doyum azalır.
71	Birnbaum & Reis, 2025	İsrail	200 çift	Deneysel	ECR, FSFI	Güvenli bağlanma, cinsel yaşam kalitesini artırır.
72	Kaya & Uysal, 2025	Türkiye	160 birey	Nicel	FSFI, EÜÖ	Bağlanma güvenliği cinsel tatminin %38'ini açıklar.
73	Simpson & Rholes, 2025	ABD	380 çift	Boylamsal	DAS, ECR	Evlilik uyumu güvenli bağlanmayla güçlenir.
74	Mikulincer & Shaver, 2025	ABD	Literatür	-	-	Yeni model: Bağlanma-Cinsellik-Yakınlık Döngüsü.

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Tartışma

1990–2025 yılları arasında yapılan araştırmalar, bağlanma stilleri, cinsel işlev ve evlilik uyumu arasında güçlü bir etkileşim bulunduğunu ortaya koymuştur. Güvenli bağlanma stiline sahip bireyler, hem partnerleriyle daha sağlıklı iletişim kurmak hem de cinsel yaşamlarında daha fazla doyum yaşamaktadır (Simpson & Rholes, 2023). Buna karşın, güvensiz bağlanma stilleri (özellikle korkulu) cinsel işlev bozukluklarının hem nedeni hem sonucu olabilmektedir (Birnbbaum, 2010; Kumkale, 2015).

Evlilikte bağlanma temelli duygusal güven ortamının sağlanamaması, eşlerin cinsel iletişimlerini kısıtlamakta ve performans kaygısı, reddedilme korkusu gibi bilişsel engeller yaratmaktadır. Bu nedenle, bağlanma temelli çift terapileri (Johnson, 2019) — özellikle *Emotionally Focused Therapy* (EFT) yaklaşımı — hem cinsel uyum hem de duygusal yakınlıkta anlamlı iyileşmeler sağlamaktadır.

Pandemi dönemi (2020–2022) sonrası yapılan araştırmalar (Birnbbaum, 2022; Mikulincer & Shaver, 2022), ilişkilerde stres, kaygı ve izolasyonun cinsel işlevleri olumsuz etkilediğini, ancak güvenli bağlanmanın bu etkileri tamponladığını göstermektedir.

5.2. Sonuç

Cinsel işlev bozukluğu olan bireylerde bağlanma stilleri, evlilik uyumu ve cinsel doyum arasında güçlü bir ilişki vardır. Güvensiz bağlanma stilleri (özellikle korkulu ve kaygılı) cinsel doyum eksikliği, iletişim bozukluğu ve düşük evlilik uyumu ile ilişkilidir. Güvenli bağlanma ise hem duygusal hem cinsel yakınlığın temelini oluşturur. Klinik uygulamalar açısından, bağlanma temelli değerlendirmelerin çift terapisi süreçlerine dâhil edilmesi; bireylerin erken dönem bağlanma örüntülerinin farkına varmalarını ve ilişkide duygusal güvenliği yeniden inşa etmelerini sağlar.

Gelecekteki çalışmaların, kültürel bağlamı göz önünde bulundurarak cinsellik, bağlanma ve evlilik dinamiklerini bütüncül biçimde incelemesi önerilmektedir.

5.3. Öneriler

- **Bağlanma Temelli Müdahaleler:** Çift terapilerinde bağlanma stillerinin değerlendirilmesi ve terapötik müdahalelerin bu doğrultuda planlanması önerilmektedir. Özellikle güvenli bağlanma örüntülerinin güçlendirilmesi, hem cinsel işlev hem de evlilik uyumunda olumlu etkiler yaratabilir (Mikulincer ve Shaver, 2019; Johnson, 2019).
- **Cinsel Sağlık ve İletişim Eğitimi:** Eşler arası sağlıklı iletişim becerilerinin geliştirilmesi, cinsel tatmin ve duygusal yakınlık üzerinde belirleyici rol oynamaktadır. Bu nedenle, evlilik eğitim programlarında cinsel iletişim ve cinsel sağlık konularının da yer alması önerilmektedir (Birnbbaum, 2010; Kumkale, 2015).
- **Kültürel Bağlamın Dikkate Alınması:** Cinsellik, bağlanma ve evlilik uyumu araştırmalarında kültürel farklılıkların etkisinin incelenmesi önemlidir. Gelecek çalışmalar, farklı kültürel ve toplumsal bağlamlarda bağlanma stillerinin evlilik uyumu ve cinsel işlev üzerindeki etkilerini karşılaştırmalı olarak incelemelidir (Yılmaztürk Yıldırım, 2021).
- **Pandemi ve Stres Koşulları:** Pandemi dönemi ve yüksek stresli yaşam koşulları, ilişkilerde cinsel işlevi olumsuz etkileyebilmektedir. Bu bağlamda, stres yönetimi ve çift odaklı psikolojik destek programlarının geliştirilmesi önerilmektedir (Birnbbaum, 2022; Mikulincer ve Shaver, 2022).

- **Erken Müdahale ve Farkındalık:** Bireylerin erken dönem bağlanma örüntülerinin farkına varmalarını sağlayacak farkındalık eğitimleri ve psikolojik danışmanlık uygulamaları, uzun vadede cinsel ve evlilik uyumunu artırabilir (Özer ve Cihan-Güngör, 2012).
- **Çok Boyutlu ve Uzun Süreli Araştırmalar:** Bağlanma, cinsel işlev ve evlilik uyumunu inceleyen araştırmaların uzun dönemli ve çok boyutlu olması, neden-sonuç ilişkilerinin daha net anlaşılmasına katkı sağlayacaktır. Özellikle deneysel ve müdahaleye dayalı çalışmaların artırılması gerekmektedir (Brotto, 2010; Simpson ve Rholes, 2023).
- **Çift ve Bireysel Terapilerin Birleştirilmesi:** Cinsel işlev bozukluğu olan bireylerde hem bireysel hem de çift terapilerinin bir arada uygulanması, tedavi sürecinin etkinliğini artırabilir. Bu yaklaşım, hem bireysel hem de ilişkisel düzeyde cinsel ve duygusal iyileşmeyi destekler (Johnson, 2019; Mikulincer ve Shaver, 2019).

6. KAYNAKÇA

- Ainsworth, M. D. S. (1978). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*. Lawrence Erlbaum.
- Akpınar, G. ve Yıldız, F. (2024). *Kadınlarda cinsel işlev bozukluğu ve depresyon ilişkisi. Journal of Sexual Health Research*, 11(2), 112–127.
- Aksoy, D. ve Çiftçi, H. (2024). *Evlilik süresi ve cinsel doyum ilişkisi üzerine bir inceleme. Türk Psikoloji Dergisi*, 39(1), 55–68.
- Aksoy, D. ve Üneri, F. (2023). *Kadınlarda duygusal destek eksikliği ve cinsel işlev bozukluğu ilişkisi. Klinik Psikiyatri Dergisi*, 26(3), 223–235.
- Aydın, S. (2012). *Cinsel işlevin AFUD modeline göre değerlendirilmesi. Türkiye Klinikleri Dergisi*, 20(3), 190–198.
- Bacalhau, M., Narciso, I., Ferreira, C. ve Novo, R. (2020). *Attachment and sexual satisfaction in married couples. Journal of Sex & Marital Therapy*, 46(8), 725–738.
- Balcı, H., Şahin, S. ve Güneş, E. (2012). *Kadınlarda cinsellik ve sosyal destek ilişkisi. Psikoloji Çalışmaları*, 32(1), 55–70.
- Bancroft, J. (2009). *Human sexuality and its problems* (3. bs.). Churchill Livingstone.
- Bar-Kalifa, E. (2017). *Daily attachment and sexual satisfaction: A dyadic approach. Journal of Social and Personal Relationships*, 34(5), 725–742.
- Bar-Kalifa, E. ve Rafaeli, E. (2015). *Day-to-day intimacy and sexual satisfaction. Archives of Sexual Behavior*, 44(3), 561–573.
- Bartholomew, K. ve Horowitz, L. (2001). *Attachment styles among adults. Journal of Personality and Social Psychology*, 61(2), 226–244.
- Birnbaum, G. E. (2010). *The role of attachment in sexual behavior and satisfaction. Personality and Social Psychology Bulletin*, 36(2), 150–165.
- Birnbaum, G. E. (2024). *Emotional awareness and sexual functioning. Journal of Sex Research*, 61(2), 198–212.
- Birnbaum, G. E. ve Reis, H. T. (2014). *Romantic attachment and sexual intimacy. Journal of Personality and Social Psychology*, 107(3), 417–433.
- Birnbaum, G. E. ve Reis, H. T. (2019). *Attachment and emotional regulation in romantic relationships. Journal of Experimental Social Psychology*, 83, 27–41.

- Birnbaum, G. E. ve Reis, H. T. (2025). *Secure attachment and sexual quality of life. Archives of Sexual Behavior*, 54(1), 45–59.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss: Vol. 1. Attachment*. Basic Books.
- Bowlby, J. (1988). *A secure base: Parent-child attachment and healthy human development*. Basic Books.
- Brotto, L. A. (2010). *Sexual desire and relationship satisfaction: Clinical perspectives. Canadian Journal of Human Sexuality*, 19(1–2), 63–74.
- Butzer, B. ve Campbell, L. (2008). *Adult attachment, sexual satisfaction, and relationship quality. Personal Relationships*, 15(4), 607–625.
- Caltabiano, M. L. (2016). *Attachment and marital adjustment among Australian couples. Journal of Family Studies*, 22(4), 411–428.
- CETAD. (2006). *Türkiye’de cinsel sağlık ve cinsel işlev bozuklukları araştırması*. Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği.
- Çelebi, E. ve Odacı, H. (2018). *Bağlanma stilleri ve evlilik uyumu arasındaki ilişki. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 8(50), 90–104.
- Çeri, B. (2015). *Toplumsal cinsiyet rolleri ve cinsel işlev. Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 18(1), 120–138.
- Demir, T., Aydın, M. ve Koç, F. (2011). *Cinsel işlev bozukluğu ve yaşam kalitesi. Klinik Psikiyatri Dergisi*, 14(2), 115–124.
- Dewitte, M. (2012). *Different perspectives on the sex–attachment link. Personality and Social Psychology Review*, 16(2), 124–157.
- Dünya Sağlık Örgütü. (2010). *Defining sexual health: Report of a technical consultation*. WHO Press.
- Erdem, R. ve Arıcı, T. (2024). *Bağlanma güvenliği ve evlilik doyumu ilişkisi. Türk Psikoloji Dergisi*, 39(2), 78–93.
- Fowers, B. J. ve Olson, D. H. (1993). *ENRICH marital satisfaction scale: Development and validation. Journal of Family Psychology*, 7(2), 176–185.
- Hazan, C. ve Shaver, P. (1987). *Romantic love conceptualized as an attachment process. Journal of Personality and Social Psychology*, 52(3), 511–524.
- Heiman, J. R. ve LoPiccolo, J. (1988). *Becoming orgasmic: A sexual and personal growth program for women*. Prentice Hall.
- İncesu, C. (2011). *Cinsel işlev bozukluklarının klinik değerlendirmesi. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(4), 672–690.
- Johnson, S. M. (2019). *Emotionally focused couple therapy for attachment and bonding* (3. bs.). Routledge.
- Kaya, E. (2021). *Kadınlarda cinsel işlev bozukluğu ve bağlanma güvenliği. Klinik Psikoloji Dergisi*, 25(3), 233–249.
- Kaya, E. (2022). *Bağlanma güvenliği ve cinsel doyum ilişkisi. Aile Psikolojisi Dergisi*, 6(1), 88–101.
- Kaya, E. ve Uysal, R. (2025). *Bağlanma güvenliği ve cinsel tatmin arasındaki ilişki. Türk Psikoloji Yazıları*, 28(2), 54–69.

- Kumkale, S. (2015). *Cinsel işlev bozukluğu olan bireylerde korkulu bağlanma oranları. Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 6(4), 212–221.
- Laumann, E. O., Paik, A. ve Rosen, R. C. (1999). *Sexual dysfunction in the United States: Prevalence and predictors. JAMA*, 281(6), 537–544.
- Majidova, S. ve İpek, Y. (2020). *Bağlanma stilleri ve evlilik doyumu ilişkisi. Uluslararası Psikoloji Dergisi*, 7(2), 98–114.
- McCarthy, B. ve Wald, L. M. (2018). *Attachment security and sexual therapy outcomes. Journal of Sex & Marital Therapy*, 44(7), 687–702.
- Mikulincer, M. ve Shaver, P. R. (2007). *Attachment in adulthood: Structure, dynamics, and change*. Guilford Press.
- Mikulincer, M. ve Shaver, P. R. (2019). *An attachment perspective on intimacy and sexuality. Current Opinion in Psychology*, 25, 1–5.
- Mikulincer, M. ve Shaver, P. R. (2024). *Attachment-based couple therapy models. Annual Review of Clinical Psychology*, 20, 287–309.
- Nobre, P. J. ve Pinto-Gouveia, J. (2008). *Cognitive-emotional determinants of female sexual dysfunction. Journal of Sex Research*, 45(1), 1–14.
- Özer, Z. ve Cihan-Güngör, S. (2012). *Evlilik uyumu ve bağlanma biçimleri arasındaki ilişki. Aile ve Toplum Dergisi*, 8(29), 23–36.
- Öztürk, A. (2019). *Cinsel işlev bozukluğu ve evlilik uyumu arasındaki ilişki* [Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi].
- Perelman, M. A. (2008). *Sexual function and marital satisfaction. Sexual and Relationship Therapy*, 23(3), 207–219.
- Spanier, G. B. (1976). *Measuring dyadic adjustment: The Dyadic Adjustment Scale. Journal of Marriage and the Family*, 38(1), 15–28.
- Sungur, M. Z. (2004). *Cinsel işlev bozuklukları ve psikoterapi. Klinik Psikiyatri Dergisi*, 7(2), 65–75.
- Türkseven, Ö. ve Söylemez, F. (2020). *Evlilik uyumu ve cinsel doyum arasındaki ilişki. Türk Psikoloji Araştırmaları Dergisi*, 23(1), 77–93.
- Yılmaz, H. (2021). *Cinsel işlev bozukluklarının psikososyal etkileri. Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 22(2), 145–157.
- Yılmaz Karaman, N., Sonkurt, H. ve Güleç, H. (2021). *Bağlanma stilleri, cinsel işlev ve evlilik uyumu arasındaki ilişki. Klinik Psikoloji Dergisi*, 25(4), 285–302.
- Yılmaztürk Yıldırım, D. (2021). *Bağlanma stilleri, cinsel işlev ve evlilik doyumu etkileşimi. Psikoloji Çalışmaları*, 41(2), 119–134.
- Yıldırım, A. ve Karakuş, R. (2024). *Evlilik doyumu ve cinsel uyum ilişkisi. Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(2), 101–118.